

Nucleul epic si substanta lirica in opera Iapa lui Voda scrisa de Mihail Sadoveanu

Istorisirea comisului se refera la solutionarea, in spiritul dreptatii, din porunca lui Mihai Sturza, a unei vechi pricini de judecata": comisului ii sunt restituite pamanturile de la Draganesti, permise mostenire "de la mortit" sai, dar luate abuziv de un "corb mare boieresc", cu mult timp in urma, dinainte de Voda Calimah.

Istorisirea are caracter anecdotic. Comisul intalneste la han un boier caruia ii marturiseste durerea sa si intentia de a "nu se opri decat la Voda ca sa-i faca el dreptate". Mai tarziu, aflat in fata domnitorului, constata infricosat ca boierul de la han, caruia el ii platise oala cu vin rosu si care se amuzase la auzul cuvintelor lui ("Daca nici Voda nu i-a face dreptate, atunci sa poftasca maria sa sa-i pupe Iapa nu departe de coada!..."), este insusi Mihai Sturza.

Peste dureri de demult persista un abur de mahnire si sentimentul timpului implacabil. Substanta lirica a naratiunii se naste din raportul insesizabil dintre sentimentul statorniciei peste timp a lucrurilor (hanul este simbolul acestei statorniciei) si sentimentul curgerii ireversibile a timpului, a vietilor omenesti.

"Dintre toate, in fiinta nu mai este decat hanul, singurul ramas sa faca fata timpurilor. De fapt, regretul ori melancolia constituie insasi substanta acestui symposion de la Hanu-Ancutei, deoarece fara el nicio povestire nu ar fi existat. (...) Este pentru cea dintai data ca la Sadoveanu se intalneste o atat de vie inclinare catre cultivarea amintirii ca substanta insasi a povestirii. (...) Amintirea devine din ce in ce un domeniu al autorului, o dinamica nu numai a povestirii, dar a intregii arte sadoveniene. (...) Toate personajele se adreseaza lor insesi, oricat s-ar afla intr-o societate si oricat ar fi incitate de aceasta. Gandul nu le este la efectul pe care ar dori sa-l provoace, nici la uluirea celorlalti cu nemaipomenite intamplari.

Fiecare om se priveste pe sine si povesteste nu de placere, ci inganandu-si vocea interioara, catre care se afla totdeauna aplecat (...) Ciudata aceasta intoarcere a povestirii catre ea insasi, ca intr-un fel de manierism intarziat si orgolios, daca nu am sti ca dincolo de ea nu se afla o moda, niciun cliseu, ci un autor dispersat in toate personajele, carora le impune o comportare caracteristica si un rafinament al unei univocitati duse uneori la consecinte ultime" (Dan Manuca, Pe urmele lui Mihail Sadoveanu).